

The logo for 'bam bú' is located in the top right corner. It consists of the word 'bam' in a white, lowercase, sans-serif font above the word 'bú' in a larger, bold, lowercase, sans-serif font. Both words are contained within a dark circular background.The main illustration depicts a scene on a wooden sailing ship. In the foreground, a man with a thick black beard and a red cap looks towards the right. He is wearing a red vest over a white and red striped shirt. In the background, another man in a blue shirt and green pants stands on a ladder, pointing towards the horizon. A third man in a blue shirt and a hat is visible below him, shading his eyes. The sky is filled with large, white, billowing clouds.

Philippe Nessmann

A L'ALTRE EXTREM DE LA TERRA

La volta al món de Magalhães

The bottom portion of the cover features an illustration of a fleet of several large, multi-masted sailing ships with white sails, navigating across a dark green, choppy sea under a grey, overcast sky.

Editorial Bambú és un segell d'Editorial Casals, S.A.

© 2006, Éditions Flammarion
per al text i les il·lustracions
© 2008, Editorial Casals, S.A.
Tel.: 902 107 007
www.editorialbambu.com

Títol original: *À l'autre bout de la Terre.*
Le tour du monde de Magellan
Il·lustració de la coberta: François Roca
Traducció: Albert Vilardell

Crèdits fotogràfics del Quadern de Documentació:
Pàgina 1: Getty Images/Hulton Archive; pàgina 6: Getty Images/Hulton Archive, Archivo Iconográfico S.A./Corbis; Pàgina 7: Sotheby's/akg-images; pàgina 12: Stapleton Collection/Corbis; pàgina 13: Bettmann/Corbis; pàgina 14: Getty Images/Hulton Archive; pàgina 15: The Mariners' Museum/Corbis; pàgina 16: Getty Images/Hulton Archive.

Il·lustracions del Quadern de Documentació: Sylvain Bourrières (pàgines 2/3, 4/5, 8/9, 10/11).

Primera edició: octubre de 2008
ISBN: 978-84-8343-052-1
Dipòsit legal: M-36.005-2008
Printed in Spain
Imprès a Anzos, S.L. – Fuenlabrada (Madrid)

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni el seu tractament informàtic, ni la transmissió en cap forma o per qualsevol mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del *copyright*.

Capítol u

Jo, Antonio Pigafetta, cavaller de Malta... Trobadra amb Magalhães On es tracta de convèncer

«**J**o, Antonio Pigafetta, cavaller de Malta, a l'edat de vint-i-sis anys vaig decidir, després d'haver llegit tots els llibres sobre totes les meravelles del món, anar-me'n a veure amb els meus propis ulls una part d'aquestes coses.

Havent sentit a dir que a la ciutat espanyola de Sevilla hi havia una flota de cinc naus disposada per a un llarg viatge, m'hi vaig presentar al mes de maig de l'any 1519.

El sol era baix a dalt del cel i la ciutat encara dormia quan vaig sortir del meu alberg, amb un pergami enrotllat a les mans. Vaig passar pel costat de la catedral, tot just acabada al cap de cent anys de treballs, i després vaig avançar amb pas segur pels amples carrers vorejats de grans cases blanques. Darrere els alts murs dels palaus, endevinava l'existència de patis tranquils i de jardins guarnits de palmeres, tarongers i buguenvílies.

Només se sentien els meus passos per damunt de l'empedrat.

A mesura que m'atansava cap al riu, els carrers s'anaven fent més estrets, i les cases presentaven una pintura més bruta i més plena de butllofes. Sota el porxo de les esglésies, hi havia captaires que dormisquejaven. Uns passos van ressonar al meu darrere. Amb les meves calces i les meves mitges de gentilhomes, no passava desapercebut en aquell barri de mala reputació. Vaig accelerar, però els passos del darrere també.

–Que busqueu alguna cosa, mestre? –va demanar-me una veu.

Vaig girar-me i vet aquí el que vaig veure: un noi d'una quinzena d'anys, escabellat, brut de cara, vestit amb paracs i descalç. No feia cara de dolent.

–No –li vaig respondre–. O, de fet, sí, busco les naus del senyor Magalhães. Són cinc vaixells que se'n van cap a les Índies.

–Cinc vaixells? Sí, sí, ja ho sé. Seguiu-me!

Vam anar fins al riu, que tot seguit vam costejar aigua amunt. El noi em va explicar que es deia Pablo, que era orfe i que vivia al carrer. Vam agafar uns carrerons atapeïts d'escombraries, que els gossos errants no paraven d'ensumar. Pablo va dir-me que no tenia diners per viure. Darrere les finestres de les plantes baixes, endevinava tot de rostres ombrius que ens observaven. Em vaig adonar llavors que, d'una manera ben estúpida, estava seguint

un desconegut per una ciutat desconeguda. Me n'anava de dret cap a alguna emboscada...

Ja em disposava a girar cua quan al final d'un carrer vaig veure, amarrats en una petita badia del riu, cinc velers negres que dreçaven ben enlaire la seva arboradura.

–Els vaixells que van cap a les Índies! –va declarar el meu jove guia.

Realment alleujat, vaig treure'm de la butxaca unes peces d'argent, vaig donar-n'hi una i vaig embutxacar-me les altres.

–Us hi acompanyo! –va declarar tot bruscament, després d'haver-se apoderat de la moneda.

Els velers, que els mariners anomenen «naus», feien una trentena de passos de llarg i tenien tres pals cadascun. Tot i que era de matí, ja hi havia dotzenes d'homes feinejant. Un autèntic formiguer: mestres d'aixa que portaven taulons, bastaixos que embarcaven bótes, mariners que fixaven als pals tota mena de cordams –no en sabia pas el nom, i és que jo no sóc mariner.

–¿En quina nau puc trobar el capità Magalhães? –vaig preguntar al meu guia quan vam arribar al moll.

–No ho sé. Us deixo aquí... Adéu, mestre!

–Adéu i...

Però ja havia desaparegut enmig dels mestres d'aixa, dels mariners i dels bastaixos.

Vaig acostar-me a un soldat amb uniforme, amb casc i mosquet, i amb un posat més aviat esquerp.

–Sabeu on podria trobar el senyor Magalhães?

–Sí que ho sé, però no podreu parlar-hi.

No vaig preguntar-li la raó, que ja coneixia. A l'alberg, el taverner m'havia explicat tota aquella història; una història que havia fet molt d'enrenou poques setmanes abans als molls de Sevilla.

Primer de tot, cal saber –i és important de saber-ho– que el senyor Fernão de Magalhães és portuguès. Es tracta d'un gran navegant i d'un gran soldat que en el passat havia prestat molt bons serveis al seu país. Un dia, va demanar al seu rei, Manuel de Portugal, responsabilitats més grans i un sou més alt. El rei l'hi va negar. Ofès, Magalhães li va demanar permís per abandonar Portugal i proposar els seus serveis a d'altres sobirans. El rei ho va acceptar.

Així és com el navegant va arribar fins aquí, a Espanya, amb un projecte per al jove rei Carles I, futur Carles V. Vet aquí el projecte: segons Magalhães, el camí més curt per arribar fins a les illes de les Espècies és anar cap a l'oest, cap a Amèrica. Segons ell, existeix al sud d'Amèrica un pas que condueix fins a l'oceà on hi ha les illes esmentades. I sempre segons ell, aquestes illes se situen al bell mig del món que pertany als espanyols.

No sé pas d'on treia totes aquestes coses, ja que ningú no havia anat mai fins a les illes de les Espècies partint cap a l'oest, però el rei d'Espanya se'l va escoltar atentament. Convençut que el seu país es faria ric en detriment del veí

portuguès, el rei Carles V va ordenar que possessin a la disposició de Magalhães cinc velers, aquests mateixos que ara estaven amarrats a Sevilla.

Dit això, vet aquí la història que feia tant d'enrenou als molls. Resulta que un bon dia, mentre els badocs i els obrers s'amuntegaven al voltant dels vaixells, una veu va retrunyir enmig d'aquella gentada.

–Mireu, allà dalt!

Un home assenyalava amb el dit el pal de la nau de Magalhães. Al capdamunt de tot hi flotava una bandera, que no era precisament la d'Espanya.

–Una bandera portuguesa!

De seguida va córrer la brama entre la gent. Com podia ser? Magalhães, que havia estat acollit per Espanya, a qui Espanya havia confiat cinc vaixells i el comandament d'una expedició, s'havia atrevit a fer onejar una bandera de Portugal?!... Aquell home era un traïdor. Un traïdor!

La indignació va anar creixent i va arribar fins a l'oficial del port, que se'n va anar a trobar Magalhães i li va ordenar que retirés la bandera. El navegant li va explicar que havia fet hissar, no pas els colors de Portugal, sinó els seus propis colors. En tant que noble i en tant que capità, hi tenia tot el dret, de manera que es negava a treure les banderes. L'oficial del port no en va voler saber res i va demanar als guàrdies que ho fessin. Aquell altercat va convertir-se en una batussa en tota regla, en el transcurs de la qual un mariner va rebre una ganivetada.

Més tard, i un cop calmats els ànims, Magalhães va descobrir l'entrellat de la història: l'home que havia causat l'avalot era un agitador enviat pel rei... de Portugal! I és que aquest darrer, en efecte, havia comprès que mai no hauria hagut de deixar marxar el navegant: si l'expedició arribava fins a les illes de les Espècies, Espanya es faria riquíssima. De manera que el sobirà portuguès feia tot el possible per fer fracassar el projecte, movent gresca com fos o fent passar Magalhães per traïdor.

Abans i tot d'haver partit, l'expedició ja tenia enemics.

Després d'aquell incident, uns guàrdies vigilaven els vaixells.

Vaig allargar al soldat esquerp el pergami que duia a la mà d'ençà que havia sortit de l'alberg.

–Mireu!

Va fer-hi un cop d'ull, va arrufar les celles i tot seguit va cridar un vailet que passava per allí.

–Tu! –va dir-li amb força perquè es veiés ben bé qui era–, condueix aquest home fins al capità general.

El vailet va mostrar-me un ample somriure; li faltava una dent de dalt. I com que devia tenir dotze o tretze anys, vaig deduir que no es tractava de cap dent de llet que li hagués caigut, sinó d'una dent que se li havia trencat.

Vam enfilem una passarel·la que conduïa a un dels vaixells. Al pont, que corresponia al trespol, vaig ser acollit per un concert de sorolls estranys, de cops de maça, de frecs

de ribot, d'ordres udolades, de cants d'encoratjament. Tot vigilant de no enredar-me els peus entre el cordam que enfarfegava la coberta, vaig tornar a pensar en el que diria al senyor Magalhães.

El vailet va conduir-me cap a la part del darrere de la nau, en una construcció de fusta sobrealçada que els mariners anomenen «castell». Vam entrar-hi –l'interior era fosc i baix de sostre– i vam avançar fins a una porta que era tancada.

–És aquí –va dir el noi abans de tornar-se'n.

–Espera't, tinc una cosa per a tu...

Vaig ficar-me la mà a la butxaca, però... era buida. Algú m'havia robat les monedes. Sens dubte havia estat Pablo, el meu primer guia. No era cap dineral, però sí que era empipador. I ara aquell rufià, qui sap on era!

–Eh... no, res –vaig dir tot incòmode.

–No passa res –va respondre el vailet llançant-me un altre somriure esdentegat.

Vaig trucar a la porta. Un home va obrir. En la penombra, no podia veure-li el rostre, sinó tot just una silueta immensa. Així m'havia jo imaginat Magalhães: tan gran de cos com de proeses dutes a terme.

Amb el cor bategant, vaig allargar-li el pergamí.

–M'agradaria parlar amb vós.

–Espereu-vos! –va ordenar amb una veu greu.

Va allunyar-se i va tornar uns instants més tard.

–Veniu!

–Gràcies, senyor.

Vaig seguir-lo i, un cop situat en una estança il·luminada, vaig descobrir-ne el rostre. Era barbamec, tenia la pell fosca, el nas aixafat i els ulls ametllats. No era Magalhães; era un home jove de les Índies, sens dubte un servent. Vaig sentir-me la mar d'incòmode. Va acompanyar-me fins a una taula tota plena de papers, on hi havia un home assegut.

–Sóc el capità general Fernão de Magalhães –va dir tot aixecant-se.

Va acostar-se cap a mi una mica coix. Era baixet, molt baixet, i moreno, molt moreno, amb una barba espessa que li tapava mitja cara. Tenia el rostre xuclat, amb uns pòmuls sortints i uns ullets enfonsats. Un rostre sever, dur, tancat, com si estigués marcat per les tempestats i els sofriments. Aquell home de trenta-vuit anys havia viscut tant que semblava tenir-ne deu de més.

Al seu costat, jo, que amb prou feines si havia viscut gens durant els meus vint-i-sis primers anys, semblava tenir-ne setze.

–Em dic Antonio Pigafetta. Sóc cavaller de Malta, nascut a la ciutat italiana de Vicenza. Treballo a Barcelona per a monsenyor Francesco Chiericati, ambaixador del papa a Espanya. La carta de presentació que us he donat prové d'ell. Us he vingut a veure, monsenyor Magalhães...

–Capità general Magalhães!

–Perdó... Us he vingut a veure, capità general Magalhães, perquè voldria participar en l'expedició que esteu organitzant.

–Sou mariner?

–No.

–Soldat? Artiller?

–No.

–Barber? Fuster?

–No.

Es va tornar a asseure i es va capbussar de bell nou en els seus papers. Estaven plens de xifres, relacionades sens dubte amb quantitats, potser les quantitats de queviures que calia emportar-se per al viatge.

–I doncs, per què voleu venir amb mi? –va preguntar sense aixecar els ulls.

–La sang de gentilhome no és suficient per convertir-te en un noble, fan falta algunes gestes. Els meus avantpassats van ser valents soldats, escriptors i erudits molt útils a la república de Venècia. Jo també vull fer-me mereixedor del meu títol de cavaller. I sóc un home encuriosit, vull veure el món tal com és i no tal com l'expliquen.

–Tot això està molt bé, però ignoreu, sens dubte, que el viatge durarà dos anys i que no existeix cap mena de seguretat de tornar-ne...

Parlava espanyol amb un fort accent portuguès. A vegades buscava les paraules que volia dir.

–Ja ho sé –vaig respondre amb tanta seguretat com

vaig poder–, i accepto aquest risc. Vull marxar amb vós.

–Però, quina falta em feu, a mi? –va llançar sense aixecar els ulls–. No sou ni mariner ni soldat. De què serviu?

Vaig empassar-me la saliva i vaig etzibar-li tot seguit aquella tirallonga que m’havia preparat a l’alberg amb tanta cura.

–Parlo diverses llengües i, sobretot, sé escriure; seré l’escrivà de bord. Explicaré dia a dia les contrades que anireu descobrint, els combats que lliurareu, les tempestes que haureu de vèncer. ¿De què serveix una proesa si no hi ha ningú que l’expliqui? La gent se n’oblida! Recordem Marco Polo dos segles més tard per la senzilla raó que va dictar els seus records en un llibre...

Va alçar el cap i va observar-me amb els seus ulls enfonsats. Li havia tocat la corda sensible.

–Si em preneu amb vós –vaig insistir–, us prometo que explicaré fidelment les vostres proeses perquè tot-hom, tant el rei com els pagesos, tant la gent d’avui com la dels segles que vindran, sàpiga el que heu fet!

Va restar un instant en silenci i després va adreçar-se al seu servent indi:

–Enrique, acompanya aquest gentilhome!

Va llançar-me un esguard inexpressiu.

–Embarcareu en la meva nau, la *Trinidad*. Parleu dels detalls pràctics amb l’intendent. Marxem d’aquí a tres mesos.

Després va capbussar-se de nou en els seus papers.

Sortint de la cabina, pel passadís fosc que menava fins al pont, va assaltar-me un dubte; era incapaç de dir si, tot comptat i debatut, aquella notícia m'alegrava.

Jo que només coneixia de la vida l'escalfor dels palaus, l'aroma dels banquets, la delicadesa del meu ofici i la flonjor del meu llit, ¿de debò tenia ganes de deixar-ho tot per seguir un capità glacial perseguit per portuguesos venjatius? ¿Tenia ganes de tastar la fam, la malaltia, les tempestes i tal vegada la mort?

Llavors va venir-me al pensament un vell proverbi. Deia: «Si vols aprendre de pregar, fes-te a la mar!»

És això el que volia?

